

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2012 m. lapkričio 29 d.*

„Bulgarijos Respublikos įstojimas į Europos Sąjungą — EB ir Bulgarijos asociacijos susitarimas — Plieno pramonė — Iki įstojimo suteikta valstybės pagalba restruktūrizavimui — Sąlygos — Gavėjų ekonominis gyvybingumas restruktūrizavimo laikotarpio pabaigoje — Gavėjos paskelbimas nemokia po įstojimo — Nacionalinių valdžios institucijų ir Europos Komisijos kompetencija — Nacionalinis sprendimas, kuriuo pripažintas skolos valstybei, kurią sudaro neteisėta tapusi pagalba, buvimas — Sprendimas ES-BG Nr. 3/2006 — Stojimo akto V priedas — Po įstojimo teikiama pagalba — Reglamentas (EB) Nr. 659/1999 — Esama pagalba“

Byloje C-262/11

dėl *Administrativen sad Sofia-grad* (Bulgarija) 2011 m. gegužės 12 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2011 m. gegužės 26 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Kremikovtzi AD

prieš

Ministar na ikonomikata, energetikata i turizma i zamestnik-ministar na ikonomikata, energetikata i turizma

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurią sudaro antrosios kolegijos pirmininko pareigas einantis A. Rosas, teisėjai U. Löhmus, A. Ó Caoimh (pranešėjas), A. Arabadjiev ir C. G. Fernlund,

generalinis advokatas P. Cruz Villalón,

posėdžio sekretorius M. Aleksejev, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2012 m. liepos 4 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Kremikovtzi AD*, atstovaujamos bankroto administratoriaus T. Bankov, K. Atanasov, T. Chobanov ir B. Cholakov,
- Bulgarijos vyriausybės, atstovaujamos T. Ivanov ir D. Drambozova,
- Europos Komisijos, atstovaujamos A. Stobiecka-Kuik ir S. Petrova,

* Proceso kalba: bulgarų.

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Europos susitarimo, įsteigiančio Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Bulgarijos Respublikos asociaciją, Bendrijos vardu sudaryto ir patvirtinto 1994 m. gruodžio 19 d. Tarybos ir Komisijos sprendimu 94/908/EAPB, EB, Euratomas (OL L 358, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 21 t., p. 532, toliau – EB ir Bulgarijos asociacijos susitarimas arba Europos susitarimas), nuostatų, Europos susitarimo papildomo protokolo dėl Europos susitarimo 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalyje numatyto laikotarpio pratęsimo (*Consilium* 10827/02, toliau – papildomas protokolai), iš dalies pakeisto 2006 m. gruodžio 29 d. ES ir Bulgarijos asociacijos tarybos sprendimu Nr. 3/2006 (toliau – Sprendimas ES-BG Nr. 3/2006), 3 straipsnio, Akto dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 157, 2005, p. 203, toliau – Stojimo aktas) V priedo 2 antraštinės dalies, taip pat 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 659/1999, nustatančio išsamias [SESV 108] straipsnio taikymo taisykles (OL L 83, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 339), iš dalies pakeisto 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1791/2006 (OL L 363, p. 1, toliau – Reglamentas Nr. 659/1999), 14 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Kremikovtzi AD* (kuriai iškelta bankroto byla) (toliau – *Kremikovtzi*) ir *Ministar na ikonomikata, energetikata i turizma i zamestnik-ministar na ikonomikata, energetikata i turizma* (Ekonomikos, energetikos ir turizmo ministras ir ministro pavaduotojas) ginčą dėl pranešimo apie skolą valstybei (Nr. APDV – 01, 2008 m. rugsėjo 4 d., toliau – pagrindinėje byloje ginčijamas pranešimas), kuriuo konstatuota ši skola valstybei, kurią sudaro *Kremikovtzi* restruktūrizavimo tikslu suteikta pagalba ir palūkanos.

Teisinis pagrindas

EB ir Bulgarijos asociacijos susitarimas ir jo protokolai

- 3 Pagal EB ir Bulgarijos asociacijos susitarimo 3 straipsnio 2 dalį:
„Ministrų lygiu politinis dialogas vyksta Asociacijos taryboje. Jam [jai] priklauso bendra atsakomybė už visus klausimus, kuriuos šalys gali norėti jam [jai] perduoti.“
- 4 Remiantis 121 straipsniu, EB ir Bulgarijos asociacijos susitarimas buvo sudarytas neribotam laikui, tačiau šalims numatyta galimybė jį denonsuoti.
- 5 Europos susitarimo 2 protokolo dėl produktų, kuriems taikoma Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutartis (OL L 358, 1994, p. 91; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k. 11 sk., 59 t., p. 201, toliau – Europos susitarimo 2 protokolai), 9 straipsnyje numatyta:
„1. Tai, kas nurodyta toliau, prieštarauja tinkamam Susitarimo funkcionavimui, jeigu gali turėti įtakos Bendrijos ir Bulgarijos tarpusavio prekybai:
<...>
iii) bet kurios formos viešoji pagalba, išskyrus leidžiančias nukrypti nuostatas pagal EAPB sutartį.

2. Bet kurie veiksmai, prieštaraujantys šiam straipsniui, turėtų būti vertinami pagal kriterijus, kylančius iš <...> taisyklių dėl valstybės pagalbos, įskaitant antrinius teisės aktus, taikymo.

<...>

4. Susitariančiosios Šalys pripažįsta, kad pirmuosius penkerius metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo, nukrypdamą nuo šio straipsnio 1 dalies iii papunkčio, Bulgarija restruktūrizavimo tikslais gali išimties tvarka teikti viešąją pagalbą, susijusią su EAPB plieno produktais, jeigu:

- ji leidžia restruktūrizavimo laikotarpio pabaigoje užtikrinti ją gaunančių firmų ekonominį gyvybingumą normaliomis rinkos sąlygomis,
- tokios pagalbos sumos ir dažnumas griežtai apribojamas tuo, kas yra tikrai būtina siekiant atkurti tokį gyvybingumą ir yra palaipsniui mažinamas,
- restruktūrizavimo programa yra susiejama su bendru Bulgarijoje vykdomu racionalizavimu ir bendro gamybos kiekio pajėgumų mažinimu.

5. Kiekviena Šalis užtikrina skaidrumą viešosios pagalbos srityje, išsamiai ir nuolat teikdama kitai Šaliai informaciją, įskaitant pagalbos sumas, dažnumą ir tikslą, taip pat išsamų restruktūrizavimo planą.

<...>“

6. 2002 m. lapkričio 21 d. pasirašyto papildomo protokolo 1 straipsniu laikotarpis, kuriuo Bulgarijos Respublika galėjo išimties tvarka teikti valstybės pagalbą plieno pramonei restruktūrizuoti, buvo pratęstas nuo 1998 m. sausio 1 d. aštuoneriems metams arba iki Bulgarijos Respublikos įstojimo datos, jeigu ji bus ankstesnė.
7. Buvo nustatytos dvi šio pratęsimo sąlygos, numatytos papildomo protokolo 2 ir 3 straipsniuose. Pagal jo 2 straipsnį reikalaujama pateikti Europos Bendrijų Komisijai restruktūrizavimo programą ir verslo planus, atitinkančius Europos susitarimo 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalies reikalavimus. Pagal papildomo protokolo 3 straipsnį minėto pratęsimo tikslu Komisija turėjo galutinai įvertinti šią programą ir verslo planus.
8. Pagal jo 4 straipsnį papildomas protokolas galėjo būti iš dalies keičiamas Asociacijos tarybos, įsteigtos EB ir Bulgarijos asociacijos susitarimu (toliau – ES ir Bulgarijos asociacijos taryba), sprendimu.
9. Iš pradžių šis protokolas buvo iš dalies pakeistas 2004 m. rugsėjo 28 d. ES ir Bulgarijos asociacijos tarybos sprendimu Nr. 1/2004 (OL L 68, 2005, p. 41), kuriuo pakeisti papildomo protokolo 2 ir 3 straipsniai. Iš šio sprendimo 4 konstatuojamosios dalies matyti, kad šiuo pakeitimu siekiama užtikrinti papildomo protokolo ir Bulgarijos Respublikos institucinio organizavimo atitiktį.
10. Vėliau Sprendimu ES-BG Nr. 3/2006 papildomas protokolas buvo vėl iš dalies pakeistas.
11. Iš šio sprendimo 1 konstatuojamosios dalies matyti, kad remdamasi 2006 m. iš dalies pakeista restruktūrizavimo programa Bulgarijos Respublika pasiūlė, kad tuo atveju, jei šios programos įgyvendinimo priežiūra patvirtintų, jog neįvykdytos taikytinos Europos susitarimo 2 protokolo sąlygos ir pagrindinės restruktūrizavimo priemonės, arba jei restruktūrizavimo laikotarpiu Bulgarijos Respublika suteiktų papildomą valstybės pagalbą plieno pramonei, ši valstybė susigrąžins visą pažeidžiant minėtas sąlygas suteiktą pagalbą iki ar po jos įstojimo į Europos Sąjungą.

- 12 Remiantis 1 straipsniu, Sprendimu ES-BG Nr. 3/2006 papildomo protokolo 3 straipsnio tekstas pakeistas taip:

„Europos Komisija Europos bendrijos vardu atlieka reguliarią restruktūrizavimo programos ir planų įgyvendinimo priežiūrą. Bulgarijos vardu tai atlieka Finansų ministerija. Europos Komisija gali paprašyti, kad Bulgarija imtųsi atitinkamų veiksmų pakeisti *Kremikovtzi AD* įmonės restruktūrizavimo planą, jeigu mažai tikėtina, kad Europos susitarimo 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalies reikalavimai bus įvykdyti.

Europos Komisija sprendžia, ar restruktūrizavimo programa ir planai yra visiškai įgyvendinti ir atitinka Europos susitarimo 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalies reikalavimus.

Jeigu restruktūrizavimo programos ir planų įgyvendinimo stebėseną parodo, kad Europos susitarimo 2 protokole nustatytos atitinkamos sąlygos nėra išpildytos [įvykdytos] ir pagrindinės restruktūrizavimo priemonės, įskaitant visas atliktas investicijas, nėra įgyvendintos, arba kad restruktūrizavimo laikotarpiu Bulgarija suteikė papildomą valstybės pagalbą plieno pramonei ir konkrečiai *Kremikovtzi AD*, Bulgarija iš gavėjo susigrąžina visą šių sąlygų neatitinkančią pagalbą iki ar po Bulgarijos įstojimo į Europos Sąjungą.“

Pirminė teisė

- 13 Pagal AP 97 straipsnį EAPB sutarties galiojimas baigėsi 2002 m. liepos 23 dieną.

- 14 Pagal Stojimo akto 2 straipsnį:

„Nuo įstojimo dienos pirminių Sutarčių ir prieš įstojimą institucijų ir Europos Centrinio Banko priimtų aktų nuostatos Bulgarijai ir Rumunijai yra privalomos ir šiose valstybėse taikomos tose Sutartyse ir šiame Akte nustatytais sąlygomis.“

- 15 Stojimo akto V priedo 2 antraštinėje dalyje numatytas valstybės pagalbos priemonių, pradėtų įgyvendinti Bulgarijoje iki jos įstojimo į Sąjungą datos, kontrolės mechanizmas. Šios antraštinės dalies 1–3 straipsniuose numatyta:

„1. Šios pagalbos schemos ir individuali pagalba, taikyta naujosiose valstybėse narėse iki įstojimo dienos ir toliau taikoma po tos dienos, nuo įstojimo dienos laikoma esama pagalba pagal [EB] 88 straipsnio 1 dalį:

- a) pagalbos priemonės, taikytos iki 1994 m. gruodžio 10 d.;
- b) pagalbos priemonės, išvardytos šio priedo priedėlyje;
- c) pagalbos priemonės, kurias naujosios valstybės narės valstybės pagalbos kontrolės institucija įvertino ir pripažino atitinkančiomis *acquis* iki įstojimo dienos, ir dėl kurių Komisija pagal 2 [straipsnyje] nustatytą procedūrą nepareiškė prieštaravimo rimtai abejodama priemonės suderinamumu su bendrąja rinka.

Visos po įstojimo dienos toliau taikomos priemonės, kurios yra valstybės pagalba ir kurios neatitinka pirmiau išdėstytų sąlygų, taikant [EB] 88 straipsnio 3 dalį, nuo įstojimo dienos laikomos nauja pagalba.

<...>

2. <...>

Jei Komisija nepareiškia prieštaravimo dėl esamos pagalbos priemonės, rimtai abejodama priemonės suderinamumu su bendrąja rinka, per tris mėnesius nuo tos dienos, kai gaunama išsami informacija apie tą priemonę arba naujosios valstybės narės pareiškimas, kuriuo ji informuoja Komisiją, kad, jos manymu, pateikta informacija yra išsami, nes prašomos papildomos informacijos neturima arba ji jau buvo pateikta, laikoma, kad Komisija nepateikė prieštaravimo.

Visoms pagalbos priemonėms, pateiktoms Komisijai pagal 1 [straipsnio] c punkte numatytą procedūrą iki įstojimo dienos, pirmiau minėta procedūra taikoma neatsižvelgiant į tai, kad priemonės analizavimo laikotarpiu atitinkama naujoji valstybė narė tapo Sąjungos nare.

3. Komisijos sprendimas pareikšti prieštaravimą dėl priemonės, kaip numatyta 1 [straipsnio] c punkte, laikomas sprendimu pradėti formalaus tyrimo procesą, kaip numatyta [Reglamente Nr. 659/1999].

Jei toks sprendimas priimamas iki įstojimo dienos, jis įsigalioja tik įstojimo dieną.“

Reglamentas Nr. 659/1999

- 16 Iš Reglamento Nr. 659/1999 18 konstatuojamosios dalies matyti: kadangi pagal SESV 108 straipsnio 1 dalį, siekiant užtikrinti, kad esama pagalba atitiktų bendrosios rinkos reikalavimus, Komisija turėtų pasiūlyti atitinkamas priemones, jeigu tokia pagalba neatitinka arba daugiau nebeatitinka bendrosios rinkos, ir pradėti bylos svarstymą pagal SESV 108 straipsnio 2 dalį, jeigu atitinkama valstybė narė atsisako įgyvendinti pasiūlytas priemones.

- 17 Pagal Reglamento Nr. 659/1999 1 straipsnį:

„Šiame reglamente:

<...>

- b) „esama pagalba“ – tai:

- i) nepažeidžiant <...> Bulgarijos bei Rumunijos stojimo akto V priedo 2 [antraštinės dalies] ir 3 [antraštinės dalies] b pastraipos bei minėto priedo priedėlio, visa pagalba, kuri buvo iki Sutarties įsigaliojimo atitinkamose valstybėse narėse, t. y. pagalbos schemos ir individuali pagalba, kuri buvo skiriama iki Sutarties įsigaliojimo ir tebėra taikoma po jo;

<...>

- c) „nauja pagalba“ – tai visa pagalba, t. y. pagalbos sistemos ir individuali pagalba, kuri nėra egzistuojanti pagalba, įskaitant egzistuojančios pagalbos pakeitimus;

<...>“

- 18 Reglamento Nr. 659/1999 7 straipsnio „Komisijos sprendimai užbaigti formalaus tyrimo procesą“ 5 dalyje nustatyta:

„Jeigu Komisija nustato, kad pranešime nurodyta pagalba prieštarauja bendrajai rinkai, ji nusprendžia, kad minėtoji pagalba negali būti įgyvendinta (toliau – „neigiamas sprendimas“).“

19 Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Jeigu esant neteisėtai pagalbai priimami neigiami sprendimai, Komisija nusprendžia, kad suinteresuotoji valstybė narė turi imtis visų priemonių, kurios būtinos, kad pagalba būtų išieškota iš gavėjo <...>. Komisija nereikalauja išieškoti pagalbos, jeigu tai prieštarautų bendrajam Bendrijos teisės principui.“

20 Reglamento Nr. 659/1999 19 straipsnis „Teisinės pasiūlymo taikyti atitinkamas priemones pasekmės“ susijęs su esama pagalba. Jis suformuluotas taip:

„1. Jeigu suinteresuotoji valstybė narė pritaria pasiūlytomis priemonėms ir apie tai praneša Komisijai, Komisija tą faktą įregistruoja ir informuoja apie tai valstybę narę. Minėtoji valstybė narė privalo įgyvendinti atitinkamas priemones, kurioms ji pritarė.

2. Jeigu suinteresuotoji valstybė narė nepritaria pasiūlytomis priemonėms, o Komisija, atsižvelgusi į suinteresuotosios valstybės narės argumentus, vis dar mano, kad tos priemonės yra būtinos, ji pradeda formalus tyrimo procesą pagal 4 straipsnio 4 dalį. Šio reglamento 6, 7 ir 9 straipsniai taikomi su atitinkamais pakeitimais.“

2009 m. gruodžio mėn. Komisijos sprendimas

21 2009 m. gruodžio 15 d. Komisijos sprendimo dėl nacionalinės restruktūrizavimo programos ir Bulgarijos plieno gamybos bendrovei *Kremikovtzi* skirto individualaus verslo plano (santrauka paskelbta OL C 27, 2012, p. 3, toliau – 2009 m. gruodžio mėn. Komisijos sprendimas) 1 straipsnyje nurodyta, kad „*Kremikovtzi AD* restruktūrizavimo programa ir planai nėra visiškai įgyvendinti, todėl neatitinka Europos sutarties 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalies reikalavimų“.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

22 *Kremikovtzi* yra Bulgarijoje įsteigtas juridinis asmuo, kurio kapitalas priklausė valstybei iki 1999 m., kai ji buvo privatizuota.

23 Pagal Europos susitarimo 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalį Bulgarijos Respublikai buvo suteiktas penkerių metų pereinamasis laikotarpis, nuo 1993 m. sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 31 d., kuriuo ji išimties tvarka galėjo teikti valstybės pagalbą plieno pramonei restruktūrizuoti.

24 Iš bylos medžiagos matyti, kad po 1997 m. *Kremikovtzi* vis dėlto buvo teikiama įvairių formų valstybės pagalba, pvz., skolos valstybei panaikinimas, valstybės finansinių išteklių suteikimas kitoms skoloms sumokėti ir palankios kreditavimo sąlygos.

25 Šiomis aplinkybėmis laikotarpis, kuriuo Bulgarijos Respublika galėjo išimties tvarka teikti valstybės pagalbą plieno pramonei restruktūrizuoti, buvo pratęstas nuo 1998 m. sausio 1 d. aštuoneriems metams arba iki Bulgarijos Respublikos įstojimo datos, jeigu ji bus ankstesnė.

26 Remdamasi papildomo protokolo 2 straipsnyje įtvirtinta sąlyga, Bulgarijos Respublika pateikė Komisijai nacionalinę plieno pramonės restruktūrizavimo ir plėtros programą ir vienintelės valstybės pagalbą restruktūrizavimui gavusios plieno gamybos įmonės – *Kremikovtzi* – verslo planą.

27 Rengiant šią programą ir planą 2003 m. lapkričio 6 d. ir 2004 m. vasario 3 d. sprendimais *Komisija za zashtita na konkurenciyata* (Konkurencijos apsaugos komisija – Bulgarijos institucija, nagrinėjamu laikotarpiu atsakinga už valstybės pagalbos priežiūrą) konstatavo, kad *Kremikovtzi* buvo suteikta įvairi

valstybės pagalba, kurios bendra suma 431 073 159 BGN. Iš bylos medžiagos matyti, kad didžioji šios sumos dalis pervesta 1999 m., o likusi dalis – 2004 m. *Kremikovtzi* skolos dujų ir elektros tiekėjams gražinimo terminų pratęsimo forma.

- 28 Iš 2004 m. spalio 18 d. Tarybos sprendimo 2004/746/EB dėl Europos sutarties, steigiančios asociaciją tarp Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Bulgarijos Respublikos, papildomo protokolo dėl laikotarpio, numatyto Europos sutarties 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalyje, pratęsimo 3 straipsnyje nustatytų sąlygų įvykdymo (OL L 328, p. 101) 10 konstatuojamosios dalies matyti, kad Komisija, remdamasi tuo metu galiojusio papildomo protokolo 3 straipsniu, atliko restruktūrizavimo programos ir verslo plano įvertinimą. Atlikus vertinimą konstatuota, be kita ko, kad plane nurodytas restruktūrizuoti skirtos valstybės pagalbos dydis bus laipsniškai mažinamas, kol visiškai nutrūks 2005 metais.
- 29 Pagal 2008 m. rugpjūčio 12 d. Komisijos ataskaitą Tarybai ir Europos Parlamentui, vadinamąją „Pirmąją plieno pramonės restruktūrizavimo Bulgarijoje ir Rumunijoje stebėsenos ataskaitą“ (COM(2008) 511 galutinis), 2006 m. *Kremikovtzi* nebuvo suteikta jokia pagalba.
- 30 2006 m. pabaigoje buvo paprašyta pratęsti minėto plano įgyvendinimo terminą iki 2008 m. pabaigos, motyvuojant tuo, kad dėl *Kremikovtzi* savininko pasikeitimo buvo keičiami investiciniai projektai ir prarastas laikas. Sprendimo ES-BG Nr. 3/2006 konstatuojamosiose dalyse minimi pakeisti restruktūrizavimo programa ir verslo planas. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodyta, kad pakeistoje restruktūrizavimo programoje buvo numatyta užbaigti restruktūrizavimo procesą iki 2008 m. gruodžio 31 dienos.
- 31 2008 m. rugpjūčio 6 d. *Kremikovtzi* buvo iškelta bankroto byla. Nagrinėjant šią bylą ji oficialiai buvo paskelbta nemokia nuo 2008 m. birželio 6 dienos.
- 32 Atsižvelgdamas į šį pranešimą, ekonomikos ir energetikos ministro pavadootojas patvirtino pagrindinėje byloje ginčijamą pranešimą apie 431 073 159 BGN sumą su palūkanomis. *Administrativen sad Sofia–grad* nurodo, kad šis pranešimas grindžiamas prielaida, jog paskelbus apie *Kremikovtzi* nemokumą ir iškėlus jai bankroto bylą neteko galios šios bendrovės individualus ekonominio gyvybingumo planas. Šiomis aplinkybėmis *Kremikovtzi* nepajėgtų užtikrinti savo ekonominio gyvybingumo rinkos sąlygomis, o tai pažeidžia Europos susitarimo 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalį ir padaro suteiktą valstybės pagalbą neteisėtą. Pagrindinėje byloje ginčijamo pranešimo autoriaus nuomone, pagalbos gražinimas reglamentuojamas pagal atnaujintą restruktūrizavimo programą.
- 33 Išnagrinėjęs *Kremikovtzi* skundą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas (kitokios sudėties) pripažino pagrindinėje byloje ginčijamą pranešimą negaliojančiu. Bylą iš esmės nagrinėję teisėjai nusprendė, kad pagal galiojančią teisę išieškoti pagalbą galima tik tuomet, jei finansų ministras iš anksto nusiuntė Komisijai pranešimą, kad ši priimtų sprendimą, kuriuo nurodyta susigrąžinti pagalbą dėl jos neteisėtumo. Nagrinėjamu atveju nė viena iš šių sąlygų neįvykdyta.
- 34 Ekonomikos, energetikos ir turizmo ministras apskundė šį pripažinimą negaliojančiu *Varhoven administrativen sad* (Vyriausiasis administracinis teismas). Šis panaikino anksčiau bylą nagrinėjusios *Administrativen sad Sofia–grad* kolegijos sprendimą ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti to paties teismo kitai kolegijai bei pateikė tam tikrus privalomus nurodymus dėl ginčo nagrinėjimo iš esmės, be kita ko, įpareigojęs pirmosios instancijos teismą atsižvelgti į naujai pateiktus rašytinius įrodymus, įskaitant 2009 m. gruodžio mėn. Komisijos sprendimą.
- 35 Prašymą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje *Kremikovtzi* bankroto administratorius prašė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl klausimo, kokia institucija kompetentinga pripažinti pagalbą nesuderinama su bendrąja rinka, ir nuspręsti ją išieškoti kaip neteisėtą, taip pat įvertinti, 2009 m. gruodžio mėn. Komisijos sprendimo teisinę galią.

36 Šiomis aplinkybėmis *Administrativen sad Sofia-grad* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar Europos susitarimo ir ypač ES ir Bulgarijos asociacijos tarybos sprendimų nuostatos taikomos valstybės pagalbai, suteiktai pagal Europos susitarimo nuostatas, visų pirma jo 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalį, iki Bulgarijos Respublikos įstojimo į [Sąjungą], jei taip suteiktos valstybės pagalbos neteisėtumas konstatuotas po Bulgarijos Respublikos įstojimo į [Sąjungą]? Jei atsakymas į šį klausimą teigiamas, būtinas šis išaiškinimas:
- a) ar [papildomo] protokolo 3 straipsnio antrą pastraipą reikia aiškinti taip, kad tik Europos Komisija gali spręsti, ar šio protokolo 2 straipsnyje numatyta restruktūrizavimo programa ir planai visiškai įvykdyti ir atitinka Europos susitarimo 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalies sąlygas? Jei atsakymas į šį klausimą neigiamas, būtinas šis išaiškinimas:
 - b) ar [papildomo] protokolo 3 straipsnio antrą pastraipą reikia aiškinti taip, kad Bulgarijos Respublikos kompetentinga institucija turi teisę priimti sprendimą išieškoti valstybės pagalbą, neatitinkančią Europos susitarimo 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalies sąlygų? Jei į šį klausimą Teisingumo Teismas atsakytų neigiamai, prašoma atsakyti į šį klausimą:
2. Ar [Stojimo akto] V priedo 2 antraštinės dalies dėl konkurencijos politikos 1 straipsnį reikia aiškinti taip, kad nagrinėjama valstybės pagalba yra „nauja pagalba“, kaip tai suprantama pagal šio priedo 2 antraštinę dalį? Jei taip, ar tokiai „naujai pagalbai“ taikomos SESV 107 ir 108 straipsnių (EB 87 ir 88 straipsniai) nuostatos dėl valstybės pagalbos, taip pat Reglamento Nr. 659/1999 nuostatos?
- a) Jei į šį klausimą būtų atsakyta neigiamai, būtina atsakyti į klausimą, ar Stojimo akto V priedą <...> reikia aiškinti taip, kad kompetentingos nacionalinės institucijos negali imtis priemonių išieškoti valstybės pagalbą, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, kol Komisija nepriėmė sprendimo paskelbti ginčijamą valstybės pagalbą nesuderinama su bendrąja rinka?
 - b) Jei į šį klausimą bus atsakyta teigiamai: ar <...> 2009 m. gruodžio mėn. Komisijos sprendimas laikytinas neigiamu sprendimu dėl neteisėtos pagalbos, kaip numatyta Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnyje?“

Dėl prejudicinių klausimų

- 37 Savo klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, kokių teisiniu pagrindu reikėtų vertinti ir prirėikus išieškoti restruktūrizavimo pagalbą, Bulgarijos Respublikos iki jos įstojimo į Sąjungą 2007 m. sausio 1 d. suteiktą plieno pramonės įmonei *Kremikovtzi*, kuriai 2008 m., t. y. po įstojimo, iškelta bankroto byla ir kuri buvo paskelbta nemokia. Konkrečiai kalbant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia nustatyti, ar *Kremikovtzi* suteiktos pagalbos išieškojimo procedūra turi būti grindžiama papildomo protokolo, iš dalies pakeisto Sprendimu ES-BG Nr. 3/2006, 3 straipsniu, ar iš Stojimo akto V priedo ir Reglamento Nr. 659/1999 išplaukiančiais mechanizmais, taip pat, ar Komisijos sprendimas bet kuriuo atveju yra privaloma išankstinė sąlyga Bulgarijos valdžios institucijoms norint išieškoti iki minėto įstojimo suteiktą pagalbą.
- 38 Norint atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus, pirmiausia reikėtų priminti kai kurias pagrindinei bylai būdingas aplinkybes, kurios matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos.

- 39 Nustatyta, jog Europos susitarimo 2 protokole įtvirtintos pereinamojo laikotarpio nuostatos dėl restruktūrizavimo pagalbos, kad Bulgarijos Respublika galėtų sėkmingai užbaigti savo plieno pramonės restruktūrizavimą.
- 40 Pagal Europos susitarimo 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalį šiai valstybei buvo leista teikti pagalbą tokio restruktūrizavimo tikslu, tačiau su sąlyga, kad ši pagalba leis restruktūrizavimo laikotarpio pabaigoje užtikrinti ją gaunančių įmonių ekonominį gyvybingumą normaliomis rinkos sąlygomis.
- 41 Komisija pabrėžė, kad, skirtingai nuo tam tikrų valstybių stojimo aktų (dėl palyginimo žr. 2011 m. kovo 24 d. Sprendimo *ISD Polska ir kt. prieš Komisiją*, C-369/09 P, Rink. p. I-2011, 7 punktą), Bulgarijos Respublikos stojimo akte nebuvo ypatingų sąlygų dėl plieno pramonės įmonėms suteiktos pagalbos iki šios valstybės įstojimo į Sąjungą. Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismui pateiktų dokumentų matyti, kad vykstant deryboms dėl stojimo Bulgarijos Respublika pareiškė nebeteiksianti pagalbos savo plieno pramonei ir atsiėmė savo prašymą pratęsti laikotarpį, kuriuo galima teikti pagalbą šiam sektoriui.
- 42 Tačiau prieš pat įstojimą į Sąjungą Bulgarijos Respublika pranešė, kad įgyvendinant nacionalinę restruktūrizavimo programą neįmanoma įvykdyti sąlygos dėl *Kremikovtzi* ekonominio gyvybingumo. Taigi ši valstybė pateikė pakeistus restruktūrizavimo programą ir verslo planą ir paprašė pratęsti restruktūrizavimo laikotarpį iki 2008 m. pabaigos. *Kremikovtzi* buvo vienintelė įmonė, kuriai buvo taikoma pakeista nacionalinė restruktūrizavimo programa.
- 43 Iš Sprendimo ES-BG Nr. 3/2006 1 konstatuojamosios dalies matyti, kad remdamasi iš dalies pakeista restruktūrizavimo programa Bulgarijos Respublika iš esmės pasiūlė, kad tuo atveju, jei šios programos įgyvendinimo priežiūra patvirtintų, jog neįvykdytos taikytinos Europos susitarimo 2 protokolo sąlygos, ji susigrąžintų visą pažeidžiant šias sąlygas suteiktą pagalbą.
- 44 Komisija įvertino minėtus restruktūrizavimo programą ir verslo planą ir nepateikė prieštaravimų dėl prašomo pratęsimo.
- 45 2006 m. gruodžio 29 d. Komisijai pasiūlius ES ir Bulgarijos asociacijos taryba priėmė Sprendimą ES-BG Nr. 3/2006.
- 46 *Kremikovtzi* finansinė padėtis ir toliau blogėjo, o 2008 m. bendrovė bankrutavo.
- 47 Šiomis aplinkybėmis pagrindinėje byloje ginčijamu pranešimu Bulgarijos valdžios institucijos, remdamasi papildomo protokolo, iš dalies pakeisto Sprendimu ES-BG Nr. 3/2006, 3 straipsnio trečia pastraipa, pradėjo šio sprendimo 27 punkte minėtuose sprendimuose nurodytos restruktūrizavimo pagalbos išieškojimo procedūrą.
- 48 Pagrindinėje byloje *Kremikovtzi* ginčija šį pranešimą ir teisinį pagrindą. Ji iš esmės teigia, kad Bulgarijos valdžios institucijos negali priimti atskiro sprendimo išieškoti, jei nėra neigiamo Komisijos sprendimo, kaip numatyta Reglamente Nr. 659/1999.
- 49 Šiuo klausimu reikia priminti, kad EB sutartyje nustatytos skirtingos procedūros atsižvelgiant į tai, ar pagalba yra esama, ar nauja (šiuo klausimu žr. 1992 m. birželio 30 d. Sprendimo *Italija prieš Komisiją*, C-47/91, Rink. p. I-4145, 22–24 punktus ir 1994 m. rugpjūčio 9 d. Sprendimo *Namur-Les assurances du crédit*, C-44/93, Rink. p. I-3829, 10–12 punktus). Pagal EB 88 straipsnio 3 dalį apie naują pagalbą turi būti pranešta Komisijai ir ji negali būti įgyvendinama tol, kol nepriimamas galutinis sprendimas, o pagal EB 88 straipsnio 1 dalį esama pagalba teisėtai gali būti įgyvendinama tol, kol Komisija nenustato, kad ji nesuderinama su bendrąja rinka (šiuo klausimu žr., be kita ko, 1994 m. kovo 15 d. Sprendimo *Banco Exterior de España*, C-387/92, Rink. p. I-877, 20 punktą; 2004 m. balandžio 29 d. sprendimų

Italija prieš Komisiją, C-372/97, Rink. p. I-3679, 42 punktą ir *C-298/00 P*, Rink. p. I-4087, 47 punktą bei 2010 m. lapkričio 18 d. Sprendimo *NDSHT prieš Komisiją, C-322/09 P*, Rink. p. I-11911, 52 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

- 50 Be to, iš Stojimo akto 2 straipsnio matyti, kad EB 87–89 straipsniai ir Reglamentas Nr. 659/1999 Bulgarijai taikomi tik nuo jos įstojimo į Sąjungą 2007 m. sausio 1 d. Stojimo akte numatytais sąlygomis.
- 51 Kiek tai susiję su iki Bulgarijos įstojimo į Sąjungą šioje valstybėje pradėta įgyvendinti pagalba, Stojimo akto V priedo 2 antraštinėje dalyje numatytas priežiūros mechanizmas. Šiuo mechanizmu siekiama, be kita ko, apriboti tokios pagalbos, kuri stojant galėtų būti laikoma „esama pagalba“, kaip tai suprantama pagal EB 88 straipsnio 1 dalį, spektrą.
- 52 Remiantis šiuo mechanizmu, priemonėms, pradėtoms taikyti iki minėto įstojimo, kurios, pirma, toliau taikomos po jo ir, antra, stojimo dieną tenkina EB 87 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus kumuliacinius kriterijus, galioja Stojimo akto V priede įtvirtintos specialios taisyklės kaip esamai pagalbai pagal EB 88 straipsnio 1 dalį, jeigu jos patenka į vieną iš trijų šiame priede išvardytų kategorijų, arba kaip naujai pagalbai nuo įstojimo dienos, siekiant taikyti EB 88 straipsnio 3 dalį, jeigu jos nepatenka į jokią iš šių trijų kategorijų.
- 53 Vadinas, tam, kad valstybės pagalbos priemonėms, kurių imtasi iki įstojimo, būtų taikomos Stojimo akto V priedo specialios taisyklės, šios priemonės turi būti toliau „taikomos“ po įstojimo, kaip numatyta minėtame priede.
- 54 Iš Reglamento Nr. 659/1999 1 straipsnio b punkto i papunkčio ir c punkto, analizuojamų kartu su Stojimo akto 2 straipsniu, galima daryti išvadą, kad EB 87 straipsnio 1 dalyje numatytus kriterijus Bulgarijoje galima tiesiogiai taikyti tik nuo minėto įstojimo dienos ir tik nuo šios datos susiklosčiusioms situacijoms. Be to, iš šio sprendimo 49 punkte nurodytos teismo praktikos, Reglamento Nr. 659/1999 18 konstatuojamosios dalies ir jo 19 straipsnio matyti, kad dėl esamos pagalbos prireikus galima priimti tik sprendimą dėl jos nesuderinamumo su bendrąja rinka, kuris sukels pasekmių ateityje.
- 55 Šiuo požiūriu Stojimo akto V priede vartojamus žodžių junginius „dar taikoma“ ir „toliau taikoma“ reikia aiškinti kaip iš esmės reiškiančius iki įstojimo į Sąjungą pradėtas įgyvendinti priemones, kurios po įstojimo sukelia atitinkamos valstybės narės išlaidų, jos finansinės atsakomybės padidėjimą ar sumažina šios valstybės biudžeto pajamas.
- 56 Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teisme nebuvo ginčo dėl to, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama valstybės pagalba pradėta įgyvendinti iki Bulgarijos Respublikos įstojimo į Sąjungą.
- 57 Be to, kaip matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos ir iš šio sprendimo 27 ir 28 punktų, galima buvo tiksliai apskaičiuoti šių priemonių įgyvendinimu Bulgarijos Respublikai sukeltą finansinę atsakomybę. Iš tikrųjų tikslios įvairios suteiktos pagalbos sumos buvo oficialiai nustatytos ir į jas atsižvelgta rengiant *Kremikovtzi* restruktūrizavimo programą ir verslo planą.
- 58 Kaip matyti, be kita ko, iš šio sprendimo 27–29 punktų, visa pagrindinėje byloje nagrinėjama pagalba buvo suteikta iki Bulgarijos Respublikos įstojimo į Sąjungą. Taigi po įstojimo ši pagalba nesukėlė Bulgarijos valdžios institucijoms išlaidų ar didesnės finansinės atsakomybės ir nesumažino Bulgarijos Respublikos biudžeto pajamų.
- 59 Šiomis aplinkybėmis pagrindinėje byloje nagrinėjamos pagalbos negalima laikyti „taikoma“ po įstojimo, kaip numatyta Stojimo akto V priede.

- 60 Vadinas, šis priedas netaikomas pagrindinėje byloje nagrinėjamos valstybės pagalbos priemonėms. Taigi šių priemonių negalima laikyti nei „esama pagalba“, nei „nauja pagalba nuo įstojimo dienos“, kaip tai suprantama pagal minėtą priedą.
- 61 Šios priemonės taip pat nepatenka į Reglamento Nr. 659/1999 1 straipsnio b punkto i papunktyje vartojamą sąvoką „esama pagalba“.
- 62 Be to, iš šio sprendimo 17, 50 ir 54 punktų taip pat matyti, kad minėtos priemonės nepatenka ir į sąvoką „nauja pagalba“, kaip ji suprantama pagal šio reglamento 1 straipsnio c punktą.
- 63 Atvirksčiai, Sprendimas ES-BG Nr. 3/2006, priimtas po Stojimo akto pasirašymo ir šio sprendimo 41–44 ir 60–62 punktuose išdėstytomis aplinkybėmis, susijęs konkrečiai su valstybės pagalbos priemonėmis, įgyvendintomis restruktūrizuojant Bulgarijos plieno pramonę.
- 64 Papildomo protokolo, iš dalies pakeisto Sprendimu ES-BG Nr. 3/2006, 3 straipsnio pirmoje pastraipoje iš esmės numatyta Komisijos ir Bulgarijos finansų ministerijos bendrai atliekama pagalbos *Kremikovtzi* restruktūrizavimui teikimo priežiūra.
- 65 Pagal šio 3 straipsnio trečią pastraipą Bulgarijos Respublika privalo susigrąžinti bet kokią valstybės pagalbą, suteiktą Bulgarijos plieno pramonei pažeidžiant Europos susitarimo 2 protokole numatytas sąlygas. Tarp šių sąlygų, be kita ko, yra visos restruktūrizavimo programoje ir verslo planuose numatytos investicijos bei reikalavimas, kad sutarto restruktūrizavimo laikotarpio pabaigoje šis restruktūrizavimas užtikrintų nagrinėjamos valstybės pagalbos gavėjų ekonominę gyvybingumą.
- 66 Tiesa, kad pagal papildomo protokolo, iš dalies pakeisto Sprendimu ES-BG Nr. 3/2006, 3 straipsnio antrą pastraipą Komisija turi nuspręsti, ar restruktūrizavimo programa ir planai visiškai įgyvendinti ir tenkina Europos susitarimo 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalies sąlygas.
- 67 Vis dėlto niekas skaitant šį 3 straipsnį neleidžia manyti, kad pagal 3 straipsnio antrą pastraipą priimtas Komisijos sprendimas yra būtina išankstinė to paties straipsnio trečioje pastraipoje numatyto pagalbos susigrąžinimo sąlyga.
- 68 Be to, atsižvelgiant į Sprendimo ES-BG Nr. 3/2006 1 konstatuojamąją dalį ir į šio sprendimo 64 punkte minėtą bendrą priežiūrą, iš minėto 3 straipsnio struktūros taip pat negalima daryti tokios išvados.
- 69 Atvirksčiai, iš papildomo protokolo, iš dalies pakeisto Sprendimu ES-BG Nr. 3/2006, 3 straipsnio trečios pastraipos matyti, kad Bulgarijos Respublika privalo susigrąžinti valstybės pagalbą, jei prižiūradamos *Kremikovtzi* restruktūrizavimo programos ir verslo plano įgyvendinimą Komisija, arba Bulgarijos valdžios institucijos konstatuoja, kad Europos susitarimo 2 protokole įtvirtintos taikytinos sąlygos nėra įvykdytos.
- 70 Pagaliau, siekiant pateikti išsamų atsakymą į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus, reikia pridurti, kad pagal papildomo protokolo, iš dalies pakeisto Sprendimu ES-BG Nr. 3/2006, 3 straipsnio antrą pastraipą priimtas sprendimas niekaip neprilygsta pagal Reglamento Nr. 659/1999, kuris, kaip matyti, be kita ko, iš šio sprendimo 50, 61 ir 62 punktų, netaikomas pagrindinėje byloje nagrinėjamai valstybės pagalbai, 14 straipsnį priimtam sprendimui.
- 71 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti: iki Bulgarijos Respublikos įstojimo į Sąjungą *Kremikovtzi* suteiktos valstybės pagalbos, kuri pagal Stojimo akto V priedą nebuvo „taikoma“ po šio įstojimo, išieškojimo procedūra, nustačius Europos susitarimo 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalyje įtvirtintų sąlygų pažeidimą, turi būti grindžiama papildomo protokolo, iš dalies pakeisto Sprendimu ES-BG Nr. 3/2006, 3 straipsniu. Šiomis aplinkybėmis kompetentingos Bulgarijos Respublikos valdžios institucijos, remdamosi šio straipsnio trečia pastraipa, gali priimti sprendimą

susigrąžinti šių sąlygų neatitinkančią valstybės pagalbą. Pagal šio papildomo protokolo 3 straipsnio antrą pastraipą priimtas Komisijos sprendimas nėra būtina išankstinė sąlyga šioms valdžios institucijoms susigrąžinant šią pagalbą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 72 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

Iki Bulgarijos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą *Kremikovtzi AD* suteiktos valstybės pagalbos, kuri pagal Akto dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų V priedą nebuvo „taikoma“ po šio įstojimo, išieškojimo procedūra, nustčius Europos susitarimo, įsteigiančio Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Bulgarijos Respublikos asociaciją, Bendrijos vardu sudaryto ir patvirtinto 1994 m. gruodžio 19 d. Tarybos ir Komisijos sprendimu 94/908/EAPB, EB, Euratomas, 2 protokolo 9 straipsnio 4 dalyje įtvirtintų sąlygų pažeidimą, turi būti grindžiama šio Europos susitarimo papildomo protokolo, iš dalies pakeisto 2006 m. gruodžio 29 d. ES ir Bulgarijos asociacijos tarybos sprendimu ES-BG Nr. 3/2006, 3 straipsniu. Šiomis aplinkybėmis kompetentingos Bulgarijos Respublikos valdžios institucijos, remdamosi šio straipsnio trečia pastraipa, gali priimti sprendimą susigrąžinti šių sąlygų neatitinkančią valstybės pagalbą. Pagal šio papildomo protokolo 3 straipsnio antrą pastraipą priimtas Komisijos sprendimas nėra būtina išankstinė sąlyga šioms valdžios institucijoms susigrąžinti šią pagalbą.

Parašai.